

WWF

3/2026

Kort och gott på svenska

Arbete med

NYA ARTER

TEXT JOONAS FRITZE

Ilari E. Sääksjärvi har hittat hundratals arter som är okända för vetenskapen i Amazonas. Även om upptäckten av nya arter är glädjande oroar sig professorn över framtiden för världens största regnskog.

FÖRHOPPNINGSVIS BEHÖVS VI INTE

Att samla upp olja från stranden är ett långsamt och tungt handarbete. Det vet jag också av egen erfarenhet. År 2014 var jag med i Brahestad när tre till fem kubik tjock brännolja rann ut i havet från Rautaruukis fabrik. Oljan samlades upp från naturen med spadar och andra enkla redskap. Arbetet konkretiserar hur värdefullt varje hjälpende par händer är.

WWF grundade frivilliga oljebekämpningsgrupper år 2003. Numera består grupperna av cirka 10 000 finländare. De utbildas för att rengöra nedsmutsade stränder och hjälpa drabbade djur. Beredskapen kan upprätthållas med stöd av WWF-faddrar och donatorer.

När en olycka händer leder myndigheterna bekämpningsoperationen och våra frivilliga är redo att hjälpa till. Denna beredskap behövs både i Östersjön och i inlandsvattnen.

I slutet av augusti rann hundratals liter motorolja från ett fraktfartyg ut i Haukivesi i Saimen. Situationen urartade inte i en storskalig katastrof, men risken för en sådan har ökat särskilt i Finska viken. En stor del av Rysslands oljeexport går genom området, och skuggflottans verksamhet samt störningarna i den satellitbaserade positioneringen ökar oron. Beredskapen måste därför stärkas kontinuerligt.

Vi hoppas att beredskapen inte kommer att behövas. Men om det värsta skulle hända behöver naturen människor som är beredda att samarbeta.

Jari Luukkonen
generalsekreterare

Ilari E. Sääksjärvi plockar upp en död parasitstekel från en svart papplåda och lyfter upp den under det starka ljuset från ett stort mikroskop. Han placerar inte parasitstekeln på maskinens provbord, utan hanterar rutinerat insekten som sitter fast på en nål mellan pekfingret och tummen under objektivet.

”Det är lättare att justera precisionen för hand”, förklarar Sääksjärvi och riktar blicken mot provet.

Parasitstekeln är långt borta från sitt hem. För några år sedan fastnade den i en fälla i nordöstra Peru. Sääksjärvi konserverade insekten i stark alkohol, varefter den färdades en lång sträcka tillsammans med andra vetenskapliga prover till arbetsrummet i Natura-byggnaden vid Åbo universitet.

Stekeln reste inte postumt ensam. På arbetsrummets hyllor finns förutom bilder på Sääksjärvis familjemedlemmar och natur- och insektslitteratur även kartonglådor med hårda lock som tillverkats i Åbo fängelse och som är fyllda med liknande insektsprover som samlats in från Amazonas regnskog. Många av dessa arter – precis som exemplaret som Sääksjärvi just nu håller i nyponerna – är okända för vetenskapen.

Sääksjärvi fortsätter att undersöka stekeln. Insekten är några centimeter lång och mörk i färgen. Dess känselspröten är långa, liksom ägglägningsröret. Ett vant öga ser ännu mycket mer.

”Små insekter är som böcker. När du läser dem med ett mikroskop ser kännetecknen ut som sidor. De ger hela tiden ledtrådar om vad arterna gör och hur de lever. Man kan

läsa arternas berättelse på kännetecknen, och det är häftigt”, säger Sääksjärvi.

Han berättar att man även efter undersökningar bara vet om en stor del av arterna hur de ser ut och var de har hittats.

”Ändå har vi alltid en önskan om att när en ny art beskrivs för vetenskapen skulle det inte bara handla om en morfologisk beskrivning, det vill säga en beskrivning av djurens eller växternas form och uppbyggnad. Vi vill också få bevis på var och hur arten lever och vad som eventuellt kommer att hända med den i framtiden”, beskriver Sääksjärvi. ”Det räcker

inte med att bara hitta arterna. För att skydda dem krävs förståelse för hur de lever och fungerar.”

Andra kontoret i regnskogen

Ilari E. Sääksjärvis arbete som professor i biodiversitetsforskning och chef för Åbo universitets institut för biodiversitetsvetenskaper består av att sköta administrativa ärenden, hålla presentationer och föreläsningar och sitta i ändlöst många möten. Men när det är möjligt består det också av tidiga morgnar i Amazonas, att gillra insektsfällor i regnskogen och att studera prover från fältresor här i det lilla och hemtrevligt stökiga arbetsrummet.

Det är inte svårt att föreställa sig Sääksjärvi på äventyr i en tät regnskog. Föreställningen understöds av forskningsresandens täta skägg, men framför allt av hans utförsgävor: hans röst är entusiastisk och utstrålningen pojkaktig när han pratar om världens största regnskog och att forska om den.

© LARI SÄÄKSJÄRVI

Hjälp Ilari E. Sääksjärvi att namnge arten!

När en ny art beskrivs för vetenskapen dokumenterar forskarna dess kännetecken, livsmiljö och all känd information om dess biologi. Därefter ger forskarna arten ett vetenskapligt namn.

Namngivningen styrs av internationella regler och namnet träder officiellt i kraft när den kollegialt granskade arbetsbeskrivningen har publicerats. Inspirationen till namnen kan komma från nästan var som helst.

På bilden ser du en parasitstekel som Sääksjärvi har hittat i Amazonas i Peru och som tillhör det sällsynta släktet *Clydonium*. Arten på bilden är den första arten i släktet som hittats i Amazonas i Peru. Typiskt för arterna i släktet är ett mycket kraftfullt ägglägningsrör som gör att honan kan lägga ägg i en fjärilslarv som ligger dold. Artens klara färg skrämmer rovdjur, eftersom många giftsteklar och rovdjur i regnskogen som försvarar sig med giftiga piggar eller kraftiga sugsnablar har samma färg.

Föreslå ett namn för arten senast 25.10.2026 genom att skicka ditt förslag och din motivering till adressen toimitus@wwf.fi. Sääksjärvi väljer tillsammans med sin forskargrupp ut sina favoriter bland förslagen.

och peruanska forskare landets ledning om den exceptionella mångfalden i området Allpahuayo-Mishana i närheten av staden Iquitos och det ledde snabbt till att ett skyddsområde grundades. Enligt Sääksjärvi visar fallet konkret hur forskningsrön kan leda till effektiva och långsiktiga skyddsåtgärder. Allpahuayo-Mishana är känd som världens mest mångfaldiga regnskog.

”Vi biodiversitetsforskare tycker förstås att forskningsresultat borde användas och forskare höras mer. Tyvärr syns det hela tiden varningssignaler om att vi är på väg i en riktning där vetenskaplig information nedvärderas. Det syns tecken på detta i USA, delvis i Europa och kanske till och med i Finland. Det är verkligen sorgligt och skrämmande.”

Regnskogens öde oroar

Universitetet är stillsamt mitt på sommaren. Sääksjärvi hälsar glatt och familjärt på de få kollegor som kommer emot i korridoren och berättar också entusiastiskt om deras forskningsprojekt. Nästa egna fältresa väntar i oktober.

Det är alltid spännande för Sääksjärvi att återvända till Amazonas. Inte på grund av ormar eller pilgiftsgroddor, utan människan. Mångfalden i Amazonas minskar snabbt och man får jämt frukta nya infrastruktur- och gruvprojekt.

Sääksjärvis intresse för Amazonas väcktes då föräldrarna gav honom bokgåvor vars ursprungliga syfte var att lugna den vilda pojken. Jukka Salos och Mikko Pyhäläs Finlandia-prisbelönta bok *Amazonia* och Anthony Smiths *Mato Grosso: Last Virgin Land*, som skildrade arbetet som en brittisk forskargrupp gjorde i Brasiliens regnskogar mitt bland stora vägprojekt och den accelererande utarmningen av naturen, gjorde ett oförglömligt intryck på den fjärls- och fågelintresserade pojken. Senast den första utflykten till regnskogen som ung doktorand beseglade Sääksjärvis karriärstig.

Enligt Sääksjärvi är den första upplevelsen av Amazonas omöjlig att återskapa. Å andra sidan vänjer man sig aldrig vid den tjocka, varma och fuktiga tropiska luften, doften av växtdelar som bryts ned och jäst frukt, och det surrande, gnisslande, visslande och sjungande ljudet som hörs från alla håll.

”Vi i Finland – och även jag när jag för första gången gick i regnskogen – har lätt en sådan uppfattning att man kan se den otroliga mångfalden när man går i regnskogen. Det finns djur överallt och redan från ett ställe kan man se ett enormt antal olika insekter. Men så fungerar det ju inte. Du befinner dig i ett område där det kan finnas 300 trädarter per hektar och ett enormt antal djurarter. Men djuren är mästare på att gömma sig. De finns runt omkring dig, men du måste arbeta för att hitta dem. Djur är lättare att se här i Finland”, säger Sääksjärvi.

Sääksjärvi har besökt Amazonas trettio gånger. Han undersöker parasitsteklar som oftast lägger ägg inuti eller på ytan av sina värdorganismer. Till exempel har arten *Amazonian peikkopistiäinen* (lat. *Triclistus amazopeikkus*) upptäckts av Sääksjärvi och fått sitt finska namn av en skolelev från Nådendal. Den lägger sina ägg på en fjärilslarv som lever i en växt och den unga parasitstekelns larv äter långsamt upp sitt offer. Dessa parasitsteklar fångar Sääksjärvi och hans forskningsgrupp med ganska traditionella metoder, eftersom håvar och de tätlänkande malaisefällorna som samlar in insekter till stor del är desamma som för decennier sedan.

Amazonas är en av de viktigaste områdena med stor biologisk mångfald i världen. Enligt de djärvaste uppskattningarna kan upp till 20 procent av artspektrumet i världens markosystem leva i Amazonas. Det innebär att vi bara känner till en bråkdel av mångfalden i området. Ur insektsforskarens perspektiv är Amazonas en enorm höstäck, men där finns också miljontals nålar. Sääksjärvi har beskrivit några hundra djurarter som är okända för vetenskapen och hittat hundratals fler.

”Det är alltså inte så svårt för vetenskapen att hitta nya djurarter. Det passar bra för en enkel man.”

Sääksjärvi anser att forskningen är viktig för naturskyddet och använder ett fall från Peru som exempel. Vid millennieskiftet övertygade forskningsinformationen från finska

”I mina presentationer visar jag ofta ett bildpar där den första skildrar 1983 då jag började gå i skola. Fram till dess hade Amazonas regnskog till stor del bevarats som skog. Sedan dess har jag gått i skolan, studerat, arbetat och fostrat en familj. Och under de här 40 åren har cirka 20 procent av Amazonas skogsbeläggning försvunnit. Om vi har lyckats göra det på så här kort tid är jag verkligen orolig för att vi närmar oss Amazonas tröskelpunkt”, säger Sääksjärvi.

Med tröskelpunkt menas en kritisk punkt där förändringarna i miljön börjar rulla på av sig själva och utvecklingen inte längre kan stoppas. När det gäller Amazonas är skogens egen vattencirkulation viktig. Eftersom merparten av området ligger långt från Atlanten producerar regnskogen själv en stor del av det regn som den behöver utöver fukten som kommer från havet. Träden avdunstar enorma mängder vatten till atmosfären och fukten förflyttar sig som så kallade himmelsfloder till olika delar av Amazonas. När regnskogen avverkas minskar avdunstningen. Vid tröskelpunkten har det försvunnit så mycket skog att området inte längre kan producera tillräckligt med regn för att upprätthålla regnskogen. Då kan en självförstärkande process börja där den skiktade och enormt artrika regnskogen börjar förvandlas till en savannliknande buskvegetation. Samtidigt minskar den biologiska mångfalden kraftigt och områdets förmåga att lagra kol försvagas.

”Lokala tröskelpunkter har redan nåtts i de kraftigt avvercade områdena i södra Brasilien. Den stora frågan är var gränsen går för när hela Amazonas regnskogssystem börjar kollapsa i stor skala och under vilket tidsintervall det kan hända. Här i Finland borde vi förstå att detta påverkar även oss. Amazonas är ett enormt kollager och dess framtid har globala konsekvenser”, säger Sääksjärvi.

Orsaken till att Amazonas regnskog förstörs är ett komplext nystan av hot som förstärker varandra. Förutom boskapsuppfödning, odling av fodersojor och annat jordbruk förstörs skogen av infrastrukturprojekt, gruvidrift, olaglig avverkning och drogodlingar. Vattendrag förorenas till exempel av kvicksilver från guldgrävning och kemikalier som används för att producera kokain. Tjuvjakt, överfiske, stora dammprojekt, olje- och gasindustrin samt miljörisker i anslutning till flodtrafiken belastar också naturen. Bakom allt detta ligger också klimatförändringar, som ökar sårbarheten hos Amazonas ekosystem.

Trots allt detta ser Sääksjärvi också hopp i området.

”Med hjälp av vetenskaplig kunskap kan vi fatta verkligt stora beslut för Amazonas natur. Till exempel har man inom biodiversitetspolitiken under de senaste åren börjat förstå ursprungsbefolkningarnas viktiga roll för att trygga den biologiska mångfalden. Amazonas framtid är inte ljus, men utvecklingssteg av dessa slag ger forskaren hopp om att skyddsarbetet kan bära frukt.” ■

Nya

FRAMGÅNGAR

Tack för ditt stöd! Dessa aktuella framgångar skulle inte vara möjliga utan våra stödjare och vårt långsiktiga naturskyddsarbete. Fler framgångshistorier hittar du på wwf.fi/suojelusaavutukset

Naturen skyddades med talkoarbete

Under sommaren ordnade vi sex talkoläger där tiotals frivilliga gjorde ovärderligt arbete för vår gemensamma natur. Utan talkoarbetarnas hjälp skulle många värdefulla naturobjekt i Finland inte bli vårdade, vilket skulle påverka även många utrotningshotade arter. Talksäsongen kulminerade i augusti med talkoläger vid Piilijoki-fåran i Kuusamo där talkofolket byggde lekrutter och stenbotten för yngel till öringar och harrar som återvänder till fåran. Sommarens övriga läger fokuserade huvudsakligen på skötseln av vårdbiotoper. De flesta läger ordnades med samarbetspartner som var livskraftscentralerna, Forststyrelsens Naturtjänster, Stiftelsen för naturarvet och Kuusinkijoki kuntoon ry.

© MICHELLE PEÑARANDA

Nya skyddsområden och anpassning till klimatförändringar

Vi kan stolt presentera det som åstadkommits i WWF Finlands fyraåriga internationella program. Bland annat skyddades över fem miljoner hektar skog och sötvattenlivsmiljöer under programmet. Regionerna finns i Bolivia, Tanzania, Madagaskar, Uganda, Nepal, Laos och Indonesien. Den sammanlagda ytan motsvarar cirka hälften av Lappland. Dessutom hjälpte vårt arbete för anpassning till klimatförändringar över 38 000 människor och vi understödde även civilsamhället och myndigheterna i en hållbar och rättvis förvaltning av naturresurser. Ett stort tack för framgångarna i vårt internationella arbete hör till såväl utvecklingssamarbetsfinansieringen från Utrikesministeriet i Finland som till företagsdonatorerna och våra faddrar. Arbetet fortsätter nu i ett nytt fyraårigt program.

© MARTHA DE JONG LANTINK / FLICKR

Utsläppen från fartygstrafiken minskar i Nordatlanten

Fartygstrafikens avgasutsläpp begränsas allt mer i de arktiska områdena och i Nordatlanten. Nya utsläpps begränsningsområden har i år trätt i kraft i Kanadas arktiska områden och i Norska havet. Dessutom har den internationella sjöfartsorganisationen IMO, som vi är observatörsmedlem i, beslutat att inrätta ett utsläpps begränsningsområde i nordöstra Atlanten. Områdena minskar luftföroreningar från sjöfarten, såsom svavel- och kväveoxider, vilket skyddar människors hälsa och havsmiljön. Även om det nya storområdet är en betydande vinst fortsätter vårt program för Arktis arbetet med att korrigera brister i regleringen tillsammans med våra partnerorganisationer.

© SIKKIM FOREST & ENVIRONMENT DEPARTMENT / WWF INDIA

Viltkameraobservation av lodjur i östra Himalaya

Våra kollegor i Indien och landets myndigheter gjorde en betydande viltkameraobservation när lodjuret (*Lynx lynx*) fastnade på kamera för första gången i delstaten Sikkim i Himalaya. Kameran, som ursprungligen installerades för att observera snöleoparder, låg på 5 250 meters höjd på Tso Lhamo-högländet, alldeles intill Tibets gräns. Bara ett år innan hade ett lodjur filmats med en viltkamera i delstaten Auranchal Pradesh, vilket var det första bildbeviset någonsin på att lokaten förekommer i östra Himalaya. Observationerna ökar informationen om artens utbredning och livsmiljöer och bekräftar att området är ekologiskt betydande.

Vi ringer till en fadder!

I telefonen svarade vår klimat- och regnskogsfadder Oskari.

Du har varit WWF:s fadder i 14 år. Vad fick dig att bli just Klimat- och Regnskogsfadder? "Någon slags tanke om socialt ansvarstagande. Det är svårt att inte göra något eftersom klimatförändringarna är ett problem som berör oss alla. Jag ville själv vara med och lösa större problem. Jag blev regnskogsfadder på grund av klimatet och den biologiska mångfalden. I mitt sinne har det fastnat en bild av en bok som jag läste som barn där regnskogarna beskrevs som jordens lungor."

Vad bör man satsa på inom naturskyddet just nu? "Jag tycker att det är tråkigt att människor reagerar först när något otrevligt händer, såsom förra sommarens megavärme. Det vore bra att naturskydd och bekämpning av klimatförändringar skulle vara en gemensam ideologi som sträcker sig över partigränserna och som man förhåller sig till med samma allvar som till omedelbara hot, såsom de säkerhetsfrågor som nu står på tapeten."

Vilka vardagliga gärningar gör du för naturen? "Jag är vegetarian, men följer till stor del en vegansk kost. För några år sedan bestämde jag mig för att sluta äta kött och det har varit lätt att hålla fast vid."

Vad är din favoritsysselsättning i naturen? "Jag gillar makrofotografering, att fotografera små detaljer i naturen."

Vad tycker du är bäst med hösten? "Höstens doft och färgprakt."

Månadens kalenderbild

Ladda ner på din dator en kalenderbild eller bakgrundsbild med djurmotiv som ändras varje månad gratis: wwf.fi/taustakuvat

Stödjarsservice

Telefon: 040 192 3112, vardagar kl. 9–16
E-post: donator@wwf.fi
wwf.fi/kummipalvelu

Adress: WWF Finland, stödjarsservice, Fågelviksgatan 10, 00500 Helsingfors
Donationskonto: FI41 1572 3000 0111 89
BIC (Swift) NDEAFIHH
MobilePay-donationsnummer: 24620

© ANI-PERKA SINKOSKI / WWF

© LAURA KARLIN / WWF

HEMUPPGIFT: HJÄLP VIKARNA I FINLAND

Samtidigt som skoleleverna lär sig grammatikregler och multiplikationstabellen lever saimenvikarna och östersjövikarna sitt vanliga liv. De simmar, jagar fisk och sover i vattnet.

Vikarens vardag kan låta lugn, men dess framtid skymms av många hot. Klimatförändringen smälter snön och isen som behövs för bon i förtid, vikaren drunknar i fiskeredskap och det finns risk för oljeolycka.

Till skillnad från människan kan vikaren inte byta boplat om levnadsförhållandena försämrats. Saimenvikaren och Östersjövikaren är helt beroende av Saimens och

Östersjöns tillstånd. Den goda nyheten är att vi kan påverka dessa utmaningar. WWF hjälper vikaren genom att skotta hjälpdrivor, påverka klimatpolitiken, kräva fiskerestriktioner och skyddsområden, understödja vikarforskning och upprätthålla oljebekämpningsgrupper.

I WWF:s Dagsvervskampanj kan hela skolan delta i att skydda vikarna i Finland. Eleverna gör sysslor en dag och arbetsgivaren donerar arvodet till naturskyddet. Föreslå WWF:s Dagsvervskampanj för en skola i din närståendekrets! Mer information: wwf.fi/paivatyokerays

Den här gåvan innehåller naturskydd

Livet består av många händelser att gratulera till och stunder där man vill minnas sina närstående. Med WWF:s immateriella gåvor understöder du vårt arbete för att skydda naturens mångfald.

Välj en elektronisk hälsning bland många olika alternativ eller ge bort ett WWF-faderskap som gåva.

Gläd människan och hjälp naturen: wwf.fi/lahjaksi

© BERNARD DE WETTER / WWF

